

**Στιγμιότυπα ενός ταξιδιού
στην Παμφυλία και την Κιλικία
(Μάρτιος 2013)**

Κάλλη Γουργιώτου

Πέργη

Μόλις πριν λίγο βγήκαν στο φως από μια γωνιά της αρχαίας αγοράς μετά από αιώνες, τα σιδερένια στηρίγματα ενός αρχαίου τραπεζιού. Ποιος ξέρει τι εμπορεύματα θα σήκωναν, τι συναλλαγές σε γλώσσες άγνωστες θα είχαν ακούσει!

Λίγο πιο κει τρία τρελά φοιτητάρια της αρχαιολογίας, ακούγοντάς μας να μιλάμε Ελληνικά θέλουν να μας πλησιάσουν. «Είμαι από τα Κοτύωρα» μου λέει Αγγλικά ο ένας, χρησιμοποιώντας το ελληνικό όνομα της πόλης του Πόντου, στην προσπάθειά του για προσέγγιση. «Εσείς είστε Έλληνες, δεν είναι; Αναγνωρίζω τη γλώσσα σας. Έχουμε διδαχθεί τρία χρόνια Ελληνικά στη σχολή της αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου της Αττάλειας.» Και γυρίζοντας προς μίαν αρχαία επιγραφή με ρωτάει: «Πώς προφέρετε σήμερα το όμικρον και το ωμέγα;» Πόση συγκίνηση όταν τα στερεότυπα και οι προκαταλήψεις καταρρέουν και οι άνθρωποι αναζητούν μαζί τις κοινές τους ρίζες!

Φεύγοντας, συναντάμε μια Γιουρούκα, η οποία ζαλώνεται ένα δεμάτι ξύλα που είχε ακουμπήσει σε μια σπασμένη αρχαία κολώνα. Πιο πέρα μια άλλη γυναίκα βόσκει τα πρόβατά της μέσα στα αρχαία ερείπια. Ο αρχαιολογικός χώρος ενταγμένος στην καθημερινή ζωή των νέων του γειτόνων.

Το κανάλι νερού που δρόσιζε τα καυτά καλοκαίρια της Πέργης. Σε πρώτο πλάνο ελληνική επιγραφή

Αρχαιολογικός χώρος Πέργης: Γιουρούκα φορτωμένη με ξύλα σε μια διαχρονική γυναικεία ασχολία

Τερμησσός

Τόπος του ονείρου, κλεισμένος στο κουκούλι της ομίχλης-χίμαιρας. Άραγε οι άγριοι κάτοικοι της αρχαίας Πισιδίας είναι ακόμη σκαρφαλωμένοι στα ψηλά δεντριά, έτοιμοι με τα ρόπαλά τους να διαλύσουν τη μαγεία;

Το αρχαίο θέατρο της Τερμησσού στην μοναξιά του

Προσευχή της φύσης, στην ερημιά της Τερμησσού.

Ευρυμέδων ποταμός

Δύο σπουδαίους Έλληνες γνώρισαν τα ορμητικά νερά σου στο πέρασμα των αιώνων. Τον Κίμωνα τον Αθηναίο ο οποίος, πολυμήχανος σαν άλλος Οδυσσέας, καταναυμάχησε τον στόλο των Περσών το 470 π.Χ και τον άτυχο Θρασύβουλο που, ογδόντα χρόνια αργότερα, έχασε τη ζωή του άδοξα στις όχθες σου, υποκύπτοντας στην εκδικητική μανία των κατοίκων της Ασπένδου. Κοιτώντας τα πρασινογάλανα νερά σου αναρωτιέμαι πόσες φορές στην ιστορία σου θα βάφτηκαν κόκκινα από το αίμα των αντιπάλων στρατευμάτων που συγκρούσθηκαν για χάρη σου. Ποτάμια-όρια που πάντα γοήτευαν και κέντριζαν την διεκδικητικότητα του ανθρώπου. Το νερό σαν καθαρτήριο, σαν εμπόδιο αλλά και σαν μέσο επικοινωνίας, σαν σύμβολο ζωής αλλά και σαν αιτία θανάτου.

Πάνω σου υψώνεται το αριστοτεχνικά χτισμένο σελτζουκικό γεφύρι. Ανάγλυφη η ανάγκη του ανθρώπου να τιθασεύσει την άγρια φύση του νερού, να προχωρήσει αψηφώντας τα όποια εμπόδια συναντά στο δρόμο του, ωθώντας συχνά τον εαυτό του πέρα από τα όριά του. Άραγε για να στεριώσει το εκπληκτικό αυτό γεφύρι χρειάσθηκε να θυσιασθεί και εδώ η γυναίκα του πρωτομάστορα;

Το σελτζουκικό γεφύρι του Ευρυμέδοντα ποταμού αντέχει ακόμη στο χρόνο

Φρέσκα φρούτα που ακόμα μοσχοβολούν

Άσπενδος

Οι πορτοκαλιές, με τους χρυσούς καρπούς τους και το μεθυστικό άρωμα από τα ανθάκια τους, απλώνονται και αγκαλιάζουν τις βάσεις του επιβλητικού Ρωμαϊκού υδραγωγείου. Λίγο πιο `κει έχουν στρώσει με τις λιγοστές πραμάτειες τους κάποιους μικρούς πάγκους οι γυναίκες του κοντινού χωριού. Πλησιάζω βιαστικά τον πάγκο μιας ηλικιωμένης γυναίκας γιατί είδα στην άκρη του κρεμασμένη μια πρωτόγονη ρόκα με ακατέργαστο βαμβάκι, που μου θυμίζει τις βαμβακιές της πατρίδας μου, της Βοιωτίας. Πρώτη ερώτησή της «Nereli?» δηλαδή «Από πού είσαι;» Κι όταν απαντώ «Yunanistandan» το πρόσωπό της λάμπει και με αγκαλιάζει λέγοντας «Komşu» που θα πει γείτονας. Μου καρφώνει στο πέτο ένα «ματάκι» και όταν σε σπασμένα Τουρκοαγγλικά προσπαθώ να της πω ότι δεν έχω μαζί μου χρήματα, αντί για άλλη απάντηση μου βάζει στη χούφτα άλλα δυο μικρά στολίδια λέγοντάς μου ότι είναι δώρο για τα παιδιά μου και το μόνο που θέλει είναι να βγούμε μια φωτογραφία μαζί. Σε ποιες γωνιές τρυπώνει η ανθρώπινη ζεστασιά και τρυφερότητα και πώς σε ξαφνιάζει κάθε φορά ευχάριστα όταν την συναντάς!

Γνέθοντας το βαμβακερό νήμα
Πρωτόγονη ρόκα που μεταμορφώνει το ακατέργαστο βαμβάκι σε νήμα

Σίδη

Το «Τυχαίον»

Ναός λαμπρός, αφιερωμένος στη μεγάλη θεά Τύχη. Πόση επίγνωση της σημασίας της είχαν οι αρχαίοι και πόσο εμείς οι σύγχρονοι άνθρωποι, μεθυσμένοι από τις τεχνολογικές εξελίξεις, υπερφίαλοι, πιστέψαμε ότι μπορούμε να την αγνοήσουμε.

Σίδη: το «Τυχαίον», ναός αφιερωμένος στη μεγάλη θεά Τύχη σε μια προσπάθεια εξευμενισμού της

Ναοί στη θάλασσα

Η ανάγκη της ελπίδας για καλό ταξίδι και ασφαλή επιστροφή μεταμορφωμένη σε περίλαμπρους ναούς δίπλα στο αγριεμένο κύμα της Μεσογείου. Ναοί αρχαίοι περικλειστοί σε εκκλησίες χριστιανικές, σε αγαστή συνύπαρξη. Και μέσα στα ερείπια της τεράστιας βασιλικής ένας μικρός, τοσοδούλικος ναός να παρακαλεί με ταπεινότητα να `ναι καλά όλα τα αφανή ναυτάκια του κόσμου.

Σίδη: ο ναός του Απόλλωνα χτισμένος δίπλα στα κύματα της Μεσογείου

Αρχαίο Κορακήσιον-Αλάϊα

Τα ομορφοχτισμένα στιβαρά σου τείχη κι ο κόκκινος ο πύργος που υψώνεται απειλητικά στο λιμάνι δεν το μπορούν να ανακόψουν την ορμή της άνοιξης. Δεν δύνανται να εμποδίσουν τις μοσχοβολιές από τις ανθισμένες λεμονιές, τα τριαντάφυλλα και τις γλυσίνες που έρχονται κατά πάνω μας. Κι ακόμα δεν μπορούν να ηρεμήσουν την φουσκοθαλασσιά της εφηβείας, που καθισμένη τάχα μου νωχελικά πάνω στις πολεμίστρες, σμίγει την τρικυμία της καρδιάς της με τ' αφρισμένα κύματα που την νοτίζουν. Περπατώ στα τείχη σιγοτραγουδώντας «Ανατολή, Ανατολή δικιά σου είμαστε φυλή». Το δρομάκι οδηγεί στον πεντακάμαρο σελτζουκικό ταρσανά. Άραγε ναυπηγήθηκαν ποτέ εμπορικά σκαριά σ' αυτόν; Ή όλη του η τέχνη εξαντλήθηκε στο χτίσιμο πολεμικών πλεούμενων, έτοιμων να κουρσέψουν την γαλήνη και την ευτυχία των απλών ανθρώπων;

Αλάϊα: ο μοναδικός σελτζουκικός ταρσανάς που σώζεται μέχρι σήμερα

Αριστοτεχνικός αμυντικός πύργος στο λιμάνι της Αλαΐας από την εποχή των Σελτζούκων

Ανεμούριον

Εκεί που φθάσαμε κατάκοποι στο μικρό ξενοδοχείο στο Ανεμούριο, περιμένοντας να είναι το χειρότερο του ταξιδιού, τι ευχάριστη έκπληξη μας περίμενε! Μια μεγάλη ελληνική σημαία κρεμασμένη στο εστιατόριο από τους ευγενικούς, φιλόξενους ιδιοκτήτες για να μας πουν: «Komşular hoşgeldiniz» δηλαδή «καλωσορίσατε γείτονες». Όλη τους η συμπεριφορά, ευγενική και θερμή, ήταν σαν να υποδεχόντουσαν πραγματικά αγαπημένους γείτονες. Το επόμενο πρωί, όταν φεύγαμε ήλθαν να μας ξεπροβοδίσουν, να μας κεράσουν μπανάνες από το κτήμα τους και να μας ευχηθούν προσωπικά: «Gülle, gülle.» Δεν μπόρεσα να μην αναρωτηθώ αν κάτι ανάλογο θα μπορούσε να συμβεί σε οποιοδήποτε σημείο της Ελλάδας, χωρίς να ξεσηκώσει θύελλες διαμαρτυρίας. Πού χάθηκε άραγε το ελληνικό πνεύμα φιλοξενίας, η ανθρώπινη ζεστασιά, η προσπάθεια προσέγγισης του ξένου χωρίς προκαταλήψεις και υστεροβουλία;

Με την καρδιά γλυκασμένη από την ζεστασιά των καλών αυτών ανθρώπων ξεκινήσαμε για το αρχαίο Ανεμούριο. Μέρα λαμπρή, ηλιόλουστη. Αέρας δυνατός, Ανεμούριο γαρ. Τοπίο μυστηριακό, όπως σε όλες τις πόλεις-φάντασμα, με τα λαμπρά απομεινάρια του παρελθόντος. Κάποια ψηφιδωτά επιμένουν να θυμίζουν τις ευκλείς ημέρες που τα γέννησαν. Κι ανάμεσα στα ερείπια οι ζωηρές, ατίθασες κασίκες της Τραχείας Κιλικίας, βγαλμένες λες από κάποιον βουκολικό μύθο της αρχαιότητας. Αεικίνητες και περίεργες μας παρηγορούν από την θλίψη που αναδίδουν οι εγκαταλελειμμένες πόλεις. Σαν να μας λένε ότι η ζωή είναι πιο δυνατή και συνεχίζει «δίχως να κοιτάζει την δική μας μελαγχολία».

Η ελληνική σημαία μαζί με την τουρκική μας υποδέχονται στο εστιατόριο του ξενοδοχείου στο Ανεμούριο

Σπαράγματα μωσαϊκού επιμένουν να δίνουν μια αίσθηση ζωής στο αρχαίο
Ανεμούριο

Οι αεικίνητες κατσίκες της Κιλικίας δίνουν ζωή στην πόλη-φάντασμα
του αρχαίου Ανεμουρίου

Μεσαιωνικό Κάστρο Mamure

Το κάστρο στέκει αγέρωχο κόντρα στα κύματα της Μεσογείου που μάταια το απειλούν, κουβαλώντας στις στιβαρές του πλάτες μια αιματοβαμμένη ιστορία αιώνων, όπου Βυζαντινοί, Αρμένιοι, Σελτζούκοι, Καραμανίτες και Οθωμανοί το προστάτεψαν με τα αδύναμα κορμιά τους.

Μέσα στην κάποτε φοβερή τάφρο του λιάζονται και κολυμπούν μικρά υδρόβια χελωνάκια, ανυποψίαστα για την άγρια ιστορία του χώρου που διάλεξαν για την ειρηνική τους διαβίωση.

Το μεσαιωνικό κάστρο Mamure καρφωμένο πεισματικά στην βραχώδη ακτή της Μεσογείου

Υδρόβιες χελωνίτσες κολυμπούν ανέμελα στην κάποτε φοβερή τάφρο του κάστρου Mamure

Αλαχάν

Ανηφορίζουμε συνεχώς μέσα στον επιβλητικό Ταύρο. Τις δασωμένες πλαγιές διαδέχονται απότομες ρεματιές και μικρά πλατώματα. Εδώ και εκεί μικροί οικισμοί με 5-10 σπιτάκια, στριμωγμένα το ένα δίπλα στο άλλο. Παντού ξεσπάσματα της άνοιξης με τα ρόδινα ανθάκια από τις καχεκτικές αμυγδαλιές και κερασιές να γλυκαίνουν το άγριο τοπίο.

Φθάνουμε τελικά στο μνημείο του Αλαχάν. Η ανθρώπινη υπέρβαση σε όλο της το μεγαλείο! Ποιο να ήταν άραγε το κίνητρο για την μεταμόρφωση του άγριου βράχου στα βάθη του Ταύρου σε ένα από τα πιο περίτεχνα πρωτοβυζαντινά προσκυνήματα; Ίσως η ανάγκη του ανθρώπου να σβήσει της παλαιότερες θρησκείες, να εκφράσει μέσα από τη δύσκολη προσέγγιση-θυσία την πίστη του κι ακόμη την αποφασιστικότητά του να προστατέψει αυτή την πολύτιμη πίστη από τους αλλόθρησκους διώκτες της. Μπορεί επίσης εδώ ψηλά, ξεκομμένος από την βιοτική μέριμνα να αισθανόταν πιο κοντά στο Θεό του.

Και είναι ακόμη να απορείς πώς ένας ανυπότακτος ληστής, ο Ζήνων, μεταμορφώνεται σε ταπεινό αφιερωτή για τις ανάγκες του ρόλου που η ιστορία του επιφύλαξε.

Απόπειρα της άνοιξης να αλώσει τον άγριο Ταύρο

Αλαχάν: Η ανάγλυφη πύλη της δυτικής βασιλικής, με τον άγγελο παραστάτη

Αλαχάν. Εσωτερικό ανατολικής βασιλικής: τόξα τεντωμένα προς τον ουρανό

Κώρυκος και Γραμβούσα

Δυο κάστρα, το στεριανό χτισμένο πάνω στο βραχώδες ακρωτήριο και το θαλασσινό, στο κοντινό νησάκι Γραμβούσα, σύμμαχοι και συνεργάτες από τους βυζαντινούς καιρούς, συνεχίζουν να αντικρίζουν το ένα το άλλο ειρηνικά πλέον, μέσα στην ανοιξιάτικη λιακάδα. Όμως στα θεμέλιά τους μπορεί ακόμα να βρισκονται τα κόκκαλα κάποιων Αρμενίων της Κιλικίας, της λεγόμενης μικρής Αρμενίας, λιγοστά απομεινάρια στην περιοχή ενός λαού που πέρασε και από αυτά τα χώματα χωρίς να ριζώσει, στο συνεχές κυνηγητό που του επεφύλαξε η ιστορία.

Αρμενικό κάστρο στο νησάκι Γραμβούσα, απέναντι από την Κώρυκο

Κώρυκος: κατάλοιπο του παρελθόντος ή προοίμιο του μέλλοντος;

Στεριανό κάστρο στην Κώρυκο: σκάλα μετέωρη στο χρόνο

Ελαιούσα Σεβαστή

Νεκρόπολη

Σαρκοφάγοι μικρές, ομοιόμορφες, παραταγμένες πλάι στο μονοπάτι. Και ανάμεσά τους τάφοι επιβλητικοί και μαυσωλεία ναόσχημα, αλαζονικά. Η αλαζονεία ακόμη και μετά θάνατον; Ή μήπως η απελπισμένη προσπάθεια της κατάκτησης ενός μικρού έστω μεριδίου αθανασίας; Μάταια! «Όλοι στο θάνατο είμαστε ίσοι, κάτω απ' τη φούστα του δερβίση» που λέει και η Λίνα Νικολακοπούλου.

Οι ταπεινές σαρκοφάγοι της νεκρόπολης στην Ελαιούσσα Σεβαστή

Νεκρόπολη Ελαιούσσας Σεβαστής: αλαζονικό ταφικό μνημείο

Κανύτελις - ιερό χάσμα

Μεζαρόπετρες

Μέσα στο μικρό, εγκαταλελειμμένο τουρκικό νεκροταφείο, παραταγμένες τακτικά σαν στρατιωτάκια, οι μεζαρόπετρες μιας άλλης εποχής με τα τουρμπάνια και τα φέσια τους σε μια αυστηρή ιεραρχία. Ιεραρχία και στο θάνατο μιας κοινωνίας που πάντοτε βασίστηκε στην πειθαρχία και την υπακοή. Κι ανάμεσά τους, πινελιές ατίθασες μιας φύσης που υπακούει στους δικούς της νόμους οι φωτεινές αυθάδεις ίριδες.

Παλιά μεζαρόπετρα, ομοίωμα εκείνου που σκεπάζει

Λαμπρές ίριδες ανάμεσα στις μεζαρόπετρες, στην Κανύτελι της Κιλικίας

Διοκαισάρεια

Ο Ταύρος βρυχάται με την παγωμένη ανάσα του να ξυλιάζει το κορμί μας. Αμάν πια αυτή η φιλομάθειά μας στο ύπαιθρο με επτά βαθμούς Κελσίου! Μόνο μας καταφύγιο η αυτοσχέδια παράγκα με την ξυλόσομπα, το ζεστό τσάι από άκανθο και τα σχιστά, τρομαγμένα από την εισβολή μας μάτια του μικρού Γιουρούκου.

Η άνοιξη προσπαθεί να αναμετρηθεί με το ναό του Διός Ολβίου στην Διοκαισάρεια

Μικρός Γιουρούκος ζεσταίνεται ανέμελος στην ξυλόσομπα κατά την «εισβολή» μας στο ζωτικό του χώρο

Ταξίδι επιστροφής

Νωρίς ξύπνημα στο ξενοδοχείο στα Άδανα, το τελευταίο πρωινό του ταξιδιού μας. Μέρα φωτεινή και έξω από το παράθυρό μας η γέφυρα του Ιουστινιανού με τις άνισες καμάρες της και το στιβαρό της σώμα, που άντεξε τόσους αιώνες, μας αποχαιρετά. Στο βάθος χιονοσκέπαστα τα βουνά του Αντίταυρου τανύζονται αγουροξυπνημένα στο πρώτο πρωινό φως.

Το αεροπλάνο απογειώνεται από τα Άδανα για Πόλη. Μέρα ηλιόλουστη και η διαδρομή άκρως εντυπωσιακή: βουνά άγρια, κάτασπρα από το φρέσκο χιόνι που στραφταλίζει εναλλάσσονται με οροπέδια έρημα και αφιλόξενα και λίμνες πολυσιδεείς, πρασινογάλανες. Πού να τολμήσω να ρωτήσω ποια είναι τα βουνά που βλέπουμε! Ξάφνου προβάλει ο Πόντος με τα ψηλά βουνά του, τα καταπράσινα παρχάρια του και τις μυθικές πολιτείες του παραταγμένες στη στενή λωρίδα επίπεδης γής, που παραχωρούν με δυσκολία τα άπληστα βουνά του. Και πάνωθ' του η βαθυγάλανη απεραντοσύνη της Μαύρης Θάλασσας. Τα μάτια προσπαθούν μάταια να διακρίνουν στο βάθος τη χερσόνησο της Κριμαίας. Σκηνές από τα προσεχώς, «συν Θεῶ». Αυτό θα πει «travel addiction» σκέφτομαι: την ώρα που ταξιδεύεις να έχεις ήδη το μυαλό σου στο επόμενο ταξίδι.

Άδανα: η στιβαρή γέφυρα του Ιουστινιανού αντέχει στους αιώνες

Αεροφωτογραφία: χιονοσκέπαστα βουνά της Μικράς Ασίας στο ταξίδι επιστροφής από τα Άδανα στην Πόλη

*Οι περισσότερες φωτογραφίες είναι της Κάλλης Γουργιώτου.
Οι φωτογραφίες του μικρού Γιουρούκου στη Διοκαιοσάρεια και η
αεροφωτογραφία των χιονισμένων βουνών ανήκουν στον Παναγιώτη
Πρατικάκη, τον οποίο ευχαριστώ πολύ για την παραχώρησή τους.*

Κ.Γ. Χολαργός 11/4/2013